

Elena MADAN

Dr. în studiul artelor și culturologie, lector universitar, UTM

<https://orcid.org/0000-0003-4955-1789>

E-mail: elena.madan@dip.utm.md

**Lada de zestre ca arhivă a vieții private:
studiu de caz asupra unui document basarabean din 1820**

The Dowry Chest as an Archive of Private Life:

A Case Study of a 1820 Bessarabian Document

Lada de zestre în spațiul basarabean al începutului de secol al XIX-lea încează să mai fie un simplu obiect de mobilier, devenind, prin prisma documentelor de arhivă, o adevărată arhivă a vieții private și un pilon al securității familiale. Un studiu de caz edificator în acest sens este oferit de testamentul vornicului de poartă Dimitrie Jordan din anul 1820, un document care ne deschide o fereastră rară către universul domestic și ierarhiile sociale ale epocii. În acest text, lada nu apare ca un obiect singular, ci ca parte a unui sistem complex de depozitare, unde terminologia reflectă o specializare riguroasă a funcțiilor. Distanța între *ladă mare*, *ladă mică*, *scatulă*, și *besacte* ne indică faptul că fiecare tip de recipient era destinat unui segment precis al patrimoniului mobil: de la zestrea textilă voluminoasă, până la rochiile fine, podoabele și, esențial, „hârțiile” sau actele de proprietate ale familiei.

Această diversitate de obiecte ne dezvăluie o geografie fascinantă a meșteșugului local, documentul identificând punctual centre precum Nișcani și Năpădeni. Mențiunea unei *scatule făcute la Nișcani* sau a unei *besactele la Năpădeni* atestă existența unor meșteri tâmplari a căror reputație depășea granițele satului, produsele lor fiind căutate de elita administrativă a vremii. În paralel cu această producție autohtonă, prezența lăzilor *făcute de moscali* indică o deschidere timpurie către influențele externe și o hibridizare a stilurilor, unde prestigiul era dat adesea de noutatea tehnică sau de originea îndepărtată a obiectului.

Dincolo de funcția de depozitare, documentul scoate la lumină o dimensiune adesea ignorată: lada ca unitate de securitate. Relatarea dramatică a efracțiilor repetate, prin care hoții au reușit să fure salbe de galbeni și bijuterii cu diamante prin *stricarea încuietorii*, oferă motivația istorică pentru evoluția tehnică a lăzii. Astfel, putem înțelege că ranforsarea metalică și ferecarea, care vor deveni atât de comune mai târziu, nu au fost simple alegeri estetice, ci un răspuns pragmatic la vulnerabilitatea bunurilor de preț. Lada devine astfel un „safeu” familial, un depozit de capital care trebuia protejat cu orice preț.

În final, acest testament ne arată că lada de zestre era depozitara întregii istorii a neamului, circulând între generații și supraviețuind proprietarilor săi, așa cum indică piesele achiziționate *de la moartea Nastasiei*. Ea păstra nu doar obiecte, ci și drepturi de proprietate și legături genealogice, fiind inima administrativă a casei.

Prin această lentilă, lada de zestre este revalorizată nu doar ca piesă etnografică, ci ca un martor fundamental al modului în care societatea basarabeană de acum două secole își organiza intimitatea, își proteja averea și își manifesta statutul social prin intermediul meșteșugului.